

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 5 นี้ จะแบ่งหัวข้อการเสนอออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อรูปแบบและกระบวนการทุจริตซื้อเสียงเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2551 ในเขตตำบลตะกาดเจ้า อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อรูปแบบและกระบวนการทุจริตซื้อเสียงเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ในเขตตำบลตะกาดเจ้า อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการทุจริตซื้อเสียงเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ในการรับรู้ของประชาชน : กรณีศึกษาประชาชนในเขตตำบลตะกาดเจ้า อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม สรุปผลได้ดังนี้

ข้อค้นพบข้อที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตตำบลตะกาดเจ้า มีการรับรู้และรู้จักรูปแบบและกระบวนการทุจริตเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในระดับน้อยโดยภาพรวม และเมื่อพิจารณาในรายด้าน ซึ่งมีอยู่ 3 ด้าน ก็จะพบว่าการทุจริตในการฉ้อโกงหาเสียง มีการรับรู้ในระดับปานกลาง ส่วนการทุจริตในการซื้อ ขายเสียง และการทุจริตในการลงคะแนนเสียง มีการรับรู้ในระดับน้อย การที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตตำบลตะกาดเจ้า มีการรับรู้และรู้จักรูปแบบและกระบวนการทุจริตเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการฉ้อโกงหาเสียง มากกว่าการซื้อ ขายเสียง และการลงคะแนนเสียง เนื่องจากการฉ้อโกงหาเสียงเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างเปิดเผยเป็นวงกว้างในที่สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญกับวัดหรือการให้ทุนการศึกษา

แก่เด็กนักเรียน ถ้าเปรียบเทียบกับทฤษฎีในการซื้อ ขายเสียง และการลงคะแนนเสียง ซึ่งจะเป็น การทำเฉพาะกลุ่มหรือเป็นความลับเป็นเรื่องวงในไม่เป็นที่เปิดเผยให้คนนอกได้รับรู้ จึงทำให้กลุ่ม ตัวอย่างมีการรับรู้และรู้จักรูปแบบและกระบวนการทฤษฎีในทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับน้อย

ข้อค้นพบข้อที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชน ในเขตตำบลตะกาดเจ้าเห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้รูปแบบและกระบวนการทฤษฎีเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้น มีผลในระดับปานกลาง ทั้งในภาพรวมและในรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน ตามลำดับ คือ ด้านสังคมประกิต ด้านช่องทางการรับรู้ข่าวสาร และด้านการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง ปัจจัยที่มี ผลต่อการรับรู้รูปแบบและกระบวนการทฤษฎีเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านช่องทางการรับรู้ ข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตตำบลตะกาดเจ้า อยู่ในระดับปานกลางในภาพรวม หากดู ตามรายช่องทางแบ่งเป็นมีผลในระดับมาก และมีผลในระดับปานกลาง การมีผลในระดับมาก คือ ญาติสนิท การมีผลในระดับปานกลางมี 5 ช่องทาง เรียงลำดับดังนี้

1. หัวคะแนน
2. เพื่อนบ้าน
3. สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
4. โทรทัศน์
5. วิทยู

ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่มีผลต่อการรับรู้รูปแบบและกระบวนการทฤษฎีเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของคนในตำบลตะกาดเจ้ามากที่สุด คือ จากญาติ เนื่องจากชุมชนตำบลตะกาดเจ้ายังมีวิถี ชีวิตแบบการโยงญาติ (ระบบเครือญาติ) ใครที่มีญาติมากก็จะได้รับคะแนนเสียงมากด้วย ส่วนหัวคะแนน หรือเพื่อนบ้านจะมีผลปานกลาง และสื่อต่าง ๆ จะมีผลน้อยที่สุด

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้รูปแบบและกระบวนการทฤษฎีเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง แต่หากพิจารณาเป็นรายประเด็นแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ ระดับปานกลาง และระดับน้อย ระดับปานกลาง มี 2 ประเด็น เรียงลำดับดังนี้

1. แผ่นพับ
2. หอกระจายข่าว

ระดับน้อยมี 3 ประเด็น เรียงลำดับดังนี้

1. โทรทัศน์
2. วิทยู
3. หนังสือพิมพ์

การประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง ประเด็นแผ่นพับ และหอกระจายข่าว ที่มีผลต่อการรับรู้ รูปแบบและกระบวนการทฤษฎีเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน มากกว่าประเด็นอื่น เนื่องจากแผ่นพับ

ผู้สมัครนิยมจัดทำกันเองโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่ารูปแบบอื่น และหออกระจายข่าว ส่วนมากจะอยู่ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านแล้วสามารถประชาสัมพันธ์ข่าวสารการเลือกตั้งให้ประชาชนทราบโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่สื่ออื่น ๆ จะเสียค่าใช้จ่ายมากและประชาชนไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร และปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้รูปแบบและกระบวนการทุจริตเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านเครือข่ายชุมชนและประสบการณ์การเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก และปานกลาง ระดับมากคือประเด็นประสบการณ์การเข้าร่วมการเลือกตั้ง ส่วนปานกลางคือประเด็นเครือข่ายการรู้จักคนในชุมชน ประสบการณ์การเข้าร่วมการเลือกตั้ง มีผลมากกว่า เนื่องจากเมื่อประชาชนมีประสบการณ์มากก็สามารถรับรู้รูปแบบและกระบวนการทุจริตเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้มากกว่าเครือข่ายการรู้จักคนในชุมชน คือ รับรู้ด้วยประสบการณ์ตนเองย่อมมีผลมากกว่ารับรู้จากคนอื่น

อภิปรายผลการศึกษา

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหาบทที่ 2 คือ ผลการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการทุจริตซื้อเสียงเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ในการรับรู้ของประชาชน : กรณีศึกษาประชาชนในเขตตำบลตะกาดเจ้าอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ในภาคนี้พบข้อค้นพบใหม่ในเบื้องต้นที่ยังไม่มีการศึกษาในประเทศไทยโดยตรง

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตตำบลตะกาดเจ้า มีการรับรู้และรู้จักรูปแบบและกระบวนการทุจริตเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านในการรณรงค์หาเสียงมากกว่าการซื้อ ขายเสียงและการลงคะแนนเสียง หากมองถึงปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้รูปแบบและกระบวนการทุจริตเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านช่องทางการรับรู้ข่าวสารมากที่สุด คือ จากญาติ ส่วนการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งที่มีผลมากที่สุด คือ แผ่นพับ และประสบการณ์การเข้าร่วมการเลือกตั้งมีผลมากกว่าเครือข่ายการรู้จักคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบและกระบวนการทุจริตซื้อเสียงเลือกตั้ง

1. ฐานเศรษฐกิจของผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีสภาพิตทางการเมืองอย่างหนึ่งว่า ถ้าอยากจะเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน “หากไม่มีเงิน ก็ต้องมีมวลชน” ดังนั้น ฐานะทางเศรษฐกิจที่จะมีถึงระดับเป็นฐานให้กับการลงเล่นการเมืองนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งขาดไม่ได้ หากผู้สมัครเป็นคนรวยและรวยถึงขั้นให้คนอื่นพึ่งพาทางการเงินได้ ซึ่งภาษาทางการเมืองเรียกว่า “หิ้วคนอื่นได้” ย่อมจะทำให้มีโอกาสก้าวสู่ตำแหน่งการเมืองที่สูงกว่าระดับการเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านธรรมดา

ดังนั้น ผู้สมัครกำนันผู้ใหญ่บ้าน ประเภทรวยและหิ้วคนอื่นได้นี้ ย่อมมีโอกาสก้าวขึ้นเป็นผู้นำได้สูงและหรือมีความคาดหวังสูงในการลงสมัครรับเลือกตั้ง เพราะตำแหน่ง กำนันผู้ใหญ่บ้าน

กลายเป็นทั้งตำแหน่งและทั้งบันไดที่จะก้าวสูงขึ้นไปได้ ดังนั้น ผู้ลงสมัครประเภทนี้มักจะยอมแพ้เลือกตั้งไม่ได้และจะทุ่มสุดตัวหากมีคู่แข่งที่สู้กันขึ้นมา และผลของการทุ่มและสู้สุดตัวนี้เอง ก็จะทำให้เกิดการทุจริตเลือกตั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นบุคคลประเภท “หมาหลงถิ่น” หรือ “หมาจรถิ่น” ที่นิยมเรียกกันในการเมืองสำหรับบุคคลที่มีฐานมวลชนไม่กว้างและมั่นคงอยู่เป็นพื้นฐาน โอกาสทางทุจริตถึงขนาดลงมือซื้อเสียงก็ย่อมจะมีมาก

ความต่างระหว่างการเป็นนายทุนทุ่มเองกับการเป็นบุคคลที่คอยการหนุนช่วยจากผู้อื่น นอกจากจะแตกต่างกันในเชิงอิสรภาพของพฤติกรรมการเมืองแล้ว ยังแตกต่างกันในเรื่องโอกาสการใช้เงินต่อสู้หาเสียงอีกด้วย ทั้งนี้เพราะการพึ่งพามูลคนอื่นหาใจย่อมไม่สะดวกคล่องตัวเป็นธรรมดา และทำให้ผู้ลงสมัครก้านันผู้ใหญ่บ้าน ประเภทนี้พลาดโอกาสการได้รับการเลือกตั้งไปมากเพราะมีสายป่านสั้นหรือมีกระสุนจำกัด ดังนั้น หากจะทำการทุจริตซื้อเสียงในช่วงปลายฤดูรณรงค์ โดยเฉพาะช่วงที่จำเป็นต้องโรมรันพันตูกับคู่แข่งแล้วผู้ลงสมัครก้านันผู้ใหญ่บ้าน ประเภทนี้ใช้มุกคนอื่นหาใจนี้ อาจจะทำการทุจริตซื้อเสียงไม่ได้หรือไม่ได้เต็มที่ เพราะสายป่านที่มีหรือที่เขาให้ไว้ได้หมดไปเสียก่อนนั่นเอง

การหนุนช่วย ส.ส. จากตัวองค์กรพรรคก็ดีและจากมวลชนทั่วไปที่บริจาคก็ดี นับว่าเป็นแบบตะวันตกหรือสากล ที่มีกองทุนส่วนรวมสำหรับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรคแต่ยังเป็นองค์กรบุคคลที่เกาะกันเป็นกลุ่มพวกแบบ “มุ้งเล็ก” ใน “มุ้งใหญ่” ที่อาศัยการช่วยเหลือในกลุ่มพวกและอาศัยวิธีการเรียบริหรือ “ไต่ขี้” กับคนมีสตางค์ในพรรคหรือนายทุนพรรคเป็นหลักอยู่ ดังนั้น การหนุนช่วยในนามส่วนรวมขององค์กรพรรคจึงอ่อนแอและแทบจะไม่มีเลยในบางพรรค

การมีหรือไม่มีพลังทางการเงินของพรรคการเมืองไทยจึงไม่ได้อยู่ที่ตัวพรรคแต่จะอยู่ที่ตัวจำนวนและขนาดของนายทุนที่เข้าสังกัดอยู่ในพรรคเป็นด้านหลัก ส่วนการหนุนช่วยทางการเงินจากมวลชนทั่วไปนั้น ก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยจะเกิดขึ้นอีกเช่นกัน ทั้งนี้เพราะพรรคการเมืองไทยไม่ได้เป็นพรรคมวลชน ขาดและห่างการสนับสนุนจากมวลชน แม้แต่สมาชิกของพรรคเองก็มักไม่ได้ช่วยเหลือพรรค สมาชิกโดยส่วนใหญ่มักถูกล่าซื้อเข้ามาเป็นสมาชิกในขั้นตอนจดทะเบียนพรรคและก็ไม่ได้จ่ายค่าสมาชิกและต่ออายุสมาชิกอย่างถูกต้อง ดังนั้น การหนุนช่วยทางการเงินจากมวลสมาชิกทั้งปวงจึงเป็นเรื่องที่ไม่เกิดหรือแทบไม่เกิดขึ้นในกรณีของพรรคการเมืองไทยปัจจุบัน

2. ฐานการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การมีหรือไม่มีฐานการเมืองนั้น หมายถึง การมีหรือไม่มีตำแหน่งและประสบการณ์ทางการเมืองระดับต่าง ๆ มาก่อน ซึ่งประสบการณ์และตำแหน่งทางการเมืองที่มีหรือเคยมีนี้ นอกจากจะสะท้อนถึงทักษะทางการเมืองแล้วยังเป็นตัวชี้แสดงส่วนหนึ่งว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะมีโอกาสแพ้หรือชนะมากกว่า เพราะสามารถดูได้จากฐานคะแนนนิยมเดิมหรือดูได้จากความมีประสบการณ์และความกว้างขวางของการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมาก่อน เช่น เคยเป็น สจ. ส.ท. หรือกำนันมาก่อน เป็นต้น

นอกจากประเด็นฐานการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเคยมีประสบการณ์ทางการเมืองแล้ว การเป็นบุคคลสำคัญในพรรคการเมือง เช่น เป็นระดับหัวหน้า รองหัวหน้า และเลขาธิการพรรคก็ถือว่าเป็นบุคคลชั้นยอดของพรรค ส่วนชั้นรองลงมา คือเป็นกรรมการบริหารพรรคระดับที่มีตำแหน่งในฝ่ายบริหารบางตำแหน่ง และกรรมการบริหารพรรคธรรมดา เป็นต้น บุคคลสำคัญเหล่านี้เมื่อลงสมัครรับเลือกตั้งก็กลายเป็นบุคคลที่มักจะยอมแพ้ไม่ได้หรือยอมแพ้ยากอีกเช่นกัน เพราะการพ่ายแพ้นั้นนอกจากจะหมายถึงโอกาสที่อาจพลาดตำแหน่งบริหารในอนาคตหากพรรคได้เป็นหรือร่วมรัฐบาลแล้วยังหมายถึงการสูญเสียภาพพจน์หรือเสียหน้าตาทั้งในกรณีนามพรรคและนามส่วนตัวอีกด้วย ดังนั้นบุคคลชั้นนำของพรรคกลุ่มนี้จึงมักกลายเป็นบุคคลผู้ตายในเวทีการหาเสียง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อแนวทางหรือแนวทางพฤติกรรมในการเลือกตั้งด้วย

3. ฐานสังคมของผู้สมัครรับเลือกตั้ง คำว่า ฐานสังคมประชากรนั้น หมายถึง พื้นเพของบุคคลที่เกิดที่อยู่และอยู่ในแวดวงอะไร ซึ่งโดยปกติแล้วเรื่องที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมประชากรของบุคคลโดยทั่วไปนั้นมีมากมายหลายเรื่องด้วยกัน แม้แต่เรื่องเพศและอายุก็ถือเป็นเรื่องหนึ่งของสังคมประชากรอยู่ด้วย แต่ในทางความหมายของการเมืองโดยเฉพาะกรณีการลงสมัครรับเลือกตั้งของไทยแล้วเรื่องฐานสังคมประชากรที่มีความสำคัญ ๆ ก็เห็นจะได้แก่เรื่องสถานที่เกิดและการมีภูมิลำเนาในเขตหรือนอกเขตเลือกตั้งที่มักเรียกกันในภาษาการเมืองว่า “หมาหลง” หรือ “หมาจร” นั่นถือว่าเป็นเรื่องหลักของโอกาสของการก้าวสู่การเป็นนักการเมืองทีเดียว ทั้งนี้เพราะคนไทยยังยึดถือในเรื่องของถิ่นกำเนิดและเรื่องการได้อยู่อาศัยใกล้ชิดสนิทสนมเป็นพวกเดียวกันเสมือนหนึ่งเป็นญาติกัน และหากในข้อเท็จจริงได้มีความเกี่ยวข้องและเป็นเครือญาติกันจริงอยู่ด้วยก็ยิ่งจะเป็นผลดียิ่งขึ้น ทำให้อยากช่วยเหลือสนับสนุนมากขึ้นเพราะถือว่าการลงคะแนนให้เป็นการช่วยญาติและทำให้ญาติเป็นใหญ่เป็นโตจะได้พึ่งพาอาศัยได้ในภายหลัง

ดังนั้น หากผู้สมัครคนใดมีญาติหรือสามารถผูกญาติกับบุคคลต่าง ๆ ได้มากในลักษณะที่กลายเป็น “ผู้ช่วยญาติ” แล้ว โอกาสการชนะเลือกตั้งย่อมมีมากโดยอาจจะไม่ต้องใช้เงินให้สินปลีองเหมือนกับผู้สมัครคนอื่น เพราะญาติก็คือมวลชนนั่นเอง แต่เสียเปรียบเป็นมวลชนที่ใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกที่ไม่ค่อยสอดคล้องกับหลักอุดมการณ์ประชาธิปไตยเท่าใดนัก นอกจากความเป็นผู้กว้างขวางในทางเครือญาติซึ่งถือว่าเป็นความสัมพันธ์ด้านลึกแล้ว ความกว้างขวางในด้านกว้างของการเป็นบุคคลที่รู้จักในวงการต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ทั้งในกรณีฐานเสียงและกรณีจุดต่อแนวทุจริต กล่าวคือหากมีชื่อเสียงในหมู่มวลชนทั่วไปแนวและแนวทุจริตจะมีน้อยแต่ถ้าไม่มีชื่อเสียงและแถมมีอิทธิพลในหมู่ข้าราชการเจ้าหน้าที่รัฐรวมทั้งผู้นำทางการเมืองและผู้นำทางสังคมซึ่งสามารถใช้เป็นกลไกทุจริตได้ โอกาสการต่อแนวและแนวทุจริตย่อมมีมาก

นอกจากประเด็นการถือถิ่นถือญาติเป็นเรื่องหลักแล้ว ประเด็นอื่น ๆ เช่น ความสามารถในภาษาถิ่น ระดับการศึกษา และแม้แต่การมีเชื้อชาติ ศาสนาตรงหรือไม่ตรงกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขต

ก็ยังถือว่าเป็นเรื่องสำคัญรองลงมา ทั้งนี้เพราะมีผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยที่เป็นบุคคลภายนอกที่ต่างเชื้อชาติ ศาสนา และภาษา ก็ยังได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นนักการเมืองจำนวนไม่น้อย ยกเว้นพื้นที่บางแห่งของประเทศไทยที่การยึดถือเรื่องดังกล่าวว่ายังเป็นเรื่องที่สำคัญอยู่

ฐานทางสังคมยังรวมถึงเรื่องบทบาททางสังคมของผู้สมัครรับเลือกตั้ง บทบาททางสังคมหมายถึง การเคยเข้าไปมีส่วนข้องเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมในเขตพื้นที่ที่ลงสมัคร ซึ่งลักษณะการข้องเกี่ยวนั้นมีทั้งโดยบังเอิญสำหรับผู้ที่ไม่เคยคาดคิดว่าจะลงสมัครรับเลือกตั้งมาก่อน และโดยตั้งใจเพื่อใช้เป็นฐานในการลงรับสมัครเลือกตั้งในอนาคต การมีฐานในด้านบทบาททางสังคมนี้ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญระดับชี้ชะตาอนาคตการเมืองทีเดียว ทั้งนี้จะเห็นได้จากนักการเมืองเก่าจำนวนมากที่เหินห่างพื้นที่จนเป็นเหตุให้ไม่ได้รับเลือกตั้งกลับเข้ามาอีก

วิธีการสร้างฐานสังคมโดยการแสดงบทบาทต่าง ๆ ต่อกิจกรรมทางสังคมนั้นทำได้หลายอย่างหลายวิธี และที่นิยมใช้กันมากก็คือการออกเยี่ยมเยียนประชาชนในเขต เพื่ออย่างน้อยได้ให้ประชาชนเห็นหน้าไม่ลืมหน้าลืมตัวผู้สมัคร หรืออย่างมากก็ได้ชื่อว่าเป็นคนสนใจเอาใจใส่ดูแลความทุกข์ยากของประชาชนโดยตลอดแม้จะไม่ได้ให้สิ่งของกำนัลใด ๆ ก็ตาม แต่การออกเยี่ยมเยียนประชาชนบ่อย ๆ และให้ทั่วถึงนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก

ดังนั้น การเลือกออกงานชาวบ้านเฉพาะงานบุญกุศลที่ใหญ่ ๆ หรือที่สำคัญบางงานจึงเป็นการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในเรื่องเวลาดังกล่าวไปได้ระดับหนึ่ง ยิ่งหากเป็นผู้สมัครที่มีฐานการเงินดีก็ยิ่งจะสะดวกสบายมากขึ้น เพราะสามารถใช้เงินซื้อเวลาและหวานคะแนนนิยมโดยการสร้างหรือบริจาคสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้กับชุมชน ดังนั้น ผู้สมัครที่มีฐานเศรษฐกิจดีจึงมีความได้เปรียบกว่าผู้สมัครที่มีฐานเศรษฐกิจไม่ดี เพราะสามารถใช้เงินเป็นทั้งตัวตัดปัญหาและตัวสร้างฐานนิยมทางสังคมได้ในเวลาเดียวกัน

4. โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน การมีอาชีพและรายได้ต่างกันของชุมชนที่หน่วยลงคะแนนเสียงตั้งอยู่ในหมู่บ้านและตำบลต่าง ๆ นั้น มักมีพฤติกรรมการใช้สิทธิไม่เหมือนกัน กล่าวโดยทั่วไป หากชุมชนใดเป็นชุมชนค้าขายที่มีลักษณะเป็นเมือง และแถมยังเป็นที่อยู่อาศัยของพวกกลุ่มข้าราชการและพนักงานต่าง ๆ ซึ่งในทางการเมืองเรียกว่า เป็นที่อยู่ของคน “ชั้นกลาง” โอกาสที่จะส่อแววล่อแหลมต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนเชิงทุจริตเลือกตั้งนั้น ย่อมมีน้อยหรือแทบจะไม่มีเลย ในทางตรงกันข้ามหากชุมชนใดเป็นที่อยู่ของคน “ชั้นล่าง” ประเภททำไร่ทำนาในลักษณะของชนบท และแถมยังเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนประเภทรับจ้างต่าง ๆ แล้ว โอกาสความล่อแหลมต่อแว่วทุจริตเลือกตั้งย่อมมีมาก

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากชุมชนนั้น ๆ เป็นชุมชนเช่าที่เขายู่ และ หรือเช่าที่เขาทำกิน โอกาสการถูกลากพาโดยขบวนการจัดตั้งของนักการเมืองและพรรคการเมืองต่าง ๆ ย่อมมีมากขึ้น

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเส้นสายหรือความสัมพันธ์ของผู้นำทางการและผู้นำทางสังคมของชุมชนนั้น ๆ ว่ามีความสัมพันธ์และผูกพันกับนักและพรรคการเมืองมากน้อยเพียงใด และยังเป็นชุมชนที่มีความต้องการและขาดแคลนในสิ่งสาธารณูปโภคมากเท่าใด โอกาสความล่อแหลมต่อการซื้อ-ขายเสียงแบบ “หวานพีช” และ “ตกเจียวกะแนน” ย่อมมีมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะความเดือดร้อนขาดแคลนมาประสบกับความต้องการได้คะแนนเสียง จึงทำให้เกิดความพหุหรือสมดุลของการทุจริตเลือกตั้งขึ้น

5. โครงสร้างทางสังคมของชุมชน หากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนอ่อนแอและอ่อนไหวแวนวงการทุจริตเลือกตั้งเป็นด้านหลักอยู่แล้ว ในด้านรองและด้านเสริมของโครงสร้างทางสังคมโดยเฉพาะประเด็นการดำรงอยู่หรือไม่ดำรงของระบบเครือญาติในชุมชน ก็เป็นสิ่งสำคัญต่อแวนวงการล่อแหลมทุจริตเลือกตั้ง หากชุมชนนั้น ๆ มีความเป็นญาติและยึดถือระบบญาติสูง ย่อมจะเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการใช้ขบวนการลากพา ชนิดที่สามารถลากกันเป็นแพง ๆ หรือชนกันเป็นหมู่ ๆ เลยทีเดียว

ในทางตรงกันข้าม หากชุมชนใดที่โครงสร้างของสังคมได้คลี่คลายมาสู่ระบบอุปถัมภ์และระบบแตกแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายมากขึ้น โอกาสการทุจริตเลือกตั้งจะมีน้อยลง เพราะลักษณะความเป็นอิสระหรือเป็นตัวของตัวเอง ของบุคคลในชุมชนนั้น ๆ มีมากขึ้น ทำให้โอกาสการชักจูงและลากพายากยิ่งขึ้นและหากจะมีการชักจูงหรือลากพากันก็สามารถทำได้เพียงเสียงเสียงของกลุ่มคนในชุมชน นั้น ๆ ยิ่งกว่านั้นการลากพาก็อาจจะทำให้เกิดการขัดแย้งในการดำเนินการได้มากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำของชุมชนนั้นว่า มีลักษณะเป็นฝักฝ่ายในการสนับสนุนพรรคและนักการเมืองต่างกันหรือไม่

ชุมชนของไทยเราปัจจุบัน ส่วนใหญ่ได้ก้าวพ้นระบบเครือญาติมาสู่ระบบอุปถัมภ์ที่สังกัดตัวหัวหน้าหรือหัวเรือต่างกัน และในเขตชุมชนที่เจริญและยิ่งเจริญมากขึ้นเท่าใด ลักษณะความเป็นระบบแตกแยกฝักฝ่ายในทางการเมืองก็จะยิ่งมากขึ้นเท่านั้น ชุมชนที่เป็นฝักฝ่ายดังกล่าวย่อมจะมีน้อยลง และหากมีขึ้นก็จะถูกจับตามองกันได้ง่าย เพราะต่างฝ่ายต่างก็ระแวงกันและมักควบคุมดูแลกันเอง

นอกจากประเด็นเรื่องลักษณะโครงสร้างทางสังคมของชุมชนดังกล่าวแล้ว ประเด็นเรื่องการเคลื่อนย้ายของประชาชนทั้งในกรณีเข้าออก ก็มีส่วนสำคัญในการเปิดโอกาสให้เกิดการทุจริตเลือกตั้งด้วย โดยทั่วไปชุมชนชนบทไทยในปัจจุบันมักมีการเคลื่อนย้ายออกโดยไม่ได้อาศัยทะเบียนบ้านตาม ซึ่งในภาษาทางการเมืองเรียกว่า “ย้ายแต่ตัวแต่ทะเบียนยังอยู่” และผลการย้ายแต่ตัว แต่ทะเบียนยังอยู่นี้องทำให้เกิดการเปิดโอกาสการทุจริตเลือกตั้งได้หลายรูปแบบ และหรือหลายกรรมวิธี เช่น กรรมวิธีบัตรผีทั้งหลายและกรรมวิธีการคัดชื่อออกเป็นต้น

ส่วนประเด็นเรื่องระดับการศึกษาของประชาชนก็มีส่วนสำคัญต่อการทุจริตเลือกตั้งอยู่ระดับหนึ่งเหมือนกัน แต่ลำพังการศึกษาเองมักจะเป็นตัวเสริมให้กับเศรษฐกิจด้านความยากจนกล่าว

คือ หากคนเราจนเฉย ๆ ก็ยังไม่เพียงพอที่จะทุจริต การร่วมทุจริตเลือกตั้งมักจะเกิดกับกลุ่มคนที่ “จนและไร้เดียงสา” ทางการเมืองอยู่ด้วย ซึ่งการไร้เดียงสานั้นส่วนหนึ่งเกิดจากการมีระดับการศึกษาต่ำ จึงทำให้เกิดภาวะไร้เดียงสาขึ้นมา สิ่งสำคัญสำหรับคนจนที่จะร่วมมือกับขบวนการทุจริตเลือกตั้งก็ยังมีจน อีกประเภทหนึ่งคือ “จนและสิ้นหวัง” ซึ่งกลุ่มคนจนเหล่านี้ได้เคยสนใจและตื่นตัวทางการเมืองมาระดับหนึ่ง แต่ก็ต้องผิดหวังในระบบตัวแทนและผู้แทน จนทำให้เกิดความสิ้นหวังและเบื่อหน่ายว่าไม่รู้จะเลือกไปทำไม เลือกแล้วก็ไม่เห็นมาช่วยเหลืออะไร แม้แต่หัวก็หายไป ดังนั้นหากจะให้ลงคะแนนให้ก็ต้องเอาเงินเอาของมาแลกเปลี่ยนกันโดยตรงดีกว่าไม่ได้อะไรเลยจากผู้สมัครหรือผู้แทนประเภทหมาหลงและหมาจรที่ไม่มีความสัมพันธ์และผูกพันกับประชาชนแต่อย่างใด

6. โครงสร้างกลุ่มผู้นำ เอกภาพ หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางความคิดก็ได้ และหรือทางการกระทำ หรือพฤติกรรมก็ได้ ซึ่งในทางการเมืองคำว่าเอกภาพกลุ่มผู้นำนั้น มีทั้งด้านกลุ่มผู้นำทางการเมืองได้แก่ ข้าราชการในท้องถิ่น จนถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และด้านกลุ่มผู้นำทางสังคมได้แก่ ผู้ที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและทางศาสนา วัฒนธรรมของชุมชน เช่น พวกนายทุนท้องถิ่น พระและหมอกนทั้งหลาย เป็นต้น

กลุ่มผู้นำเหล่านี้ มีความสำคัญในทางการเมืองในลักษณะของการมีระดับอิทธิพลเหนือคนในสังคม และเป็นกลไกการเลือกตั้งที่สำคัญสำหรับพรรคและนักการเมืองในทุก ๆ ครั้งเมื่อถึงฤดูกาลหาเสียง ดังนั้น ความมีเอกภาพและไม่มีเอกภาพในกลุ่มผู้นำ ทั้งผู้นำทางการเมืองและผู้นำทางสังคม จึงกลายเป็นสิ่งสำคัญให้กับระบบพฤติกรรมทุจริตเลือกตั้งว่าจะมีหรือไม่มีการทุจริตมากน้อยเพียงใด บริการอื่น ๆ โดยทั่ว ๆ ไป พวกผู้นำทางการเมืองนี้จะอยู่กันตามสายและเชื่อฟังนายเบื่องบน ดังนั้นประเด็นปัญหาที่ถือกลุ่มบุคคลเหล่านี้ มีนายที่สังกัดลงเล่นหรือลงแรงสนับสนุนพรรคและนักการเมืองใด ก็จะทำให้ลูกน้องลงเล่นและลงแรงสนับสนุนพรรคและนักการเมืองนั้น ๆ ตามมา แม้นบุคคลเหล่านี้ในหลักการจะโดยหน้าที่หรือโดยกฎระเบียบจำต้องวางตัวเป็นกลางก็ตาม แต่โดยพฤติกรรมแล้วอาจตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอำนาจในตำแหน่งและอิทธิพลของอำนาจทางการเงินของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งได้เสมอ

ส่วนกรณีของกลุ่มผู้นำทางสังคมซึ่งเป็นแกนชาวบ้านที่ทำตัวเป็นหัวคะแนนให้กับผู้สมัครนั้น ประเด็นปัญหาเรื่องความมีเอกภาพในการนำว่า จะมีขีดความสามารถขนาดไหนนั้น มักขึ้นอยู่กับสังคมของชุมชนนั้น ๆ ว่าเป็นแบบระบบเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ หรือระบบแตกแยกฝักฝ่ายดังได้กล่าวมาแล้ว และขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับนักการเมืองในฐานะที่กลุ่มผู้นำทางสังคมเหล่านี้เป็น “ผู้ชักนำการบริจาค” สิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ เข้าสู่ชุมชนกล่าวคือ หากค้นพบว่าชุมชนใดมีผู้สมัครที่เป็นผู้บริจาคเจ้าเดียวก็แสดงว่า ชุมชนนั้น ๆ มีผู้นำทางสังคมที่มีเอกภาพสูงแต่ถ้าเกิดมีผู้บริจาคหลายเจ้าและแข่งขันกัน ก็แสดงว่าชุมชนนั้น ๆ ส่อแววว่ามีกลุ่มผู้นำทางสังคมที่ขัดแย้งแก่งแย่งการนำกันอยู่

ผลของการขัดแย้งแย่งการนำในชุมชนต่าง ๆ ของกลุ่มผู้นำทางสังคม นอกจากจะเป็นประสบการณ์ใหม่ของชุมชนส่วนใหญ่ในสังคมไทยในยุคหลังนี้แล้ว ยังเป็นปรากฏการณ์ที่ช่วยให้เราสามารถทำนายพฤติกรรมการใช้สิทธิของประชาชนในชุมชนเหล่านั้นว่าจะมีลักษณะเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน หรือแยกส่วนกลุ่มกันตามประเด็นปัญหาเรื่องความมีเอกภาพและพลังการนำของกลุ่มผู้นำทางสังคมของชุมชนนั้น ๆ

7. ยุทธศาสตร์การรณรงค์การเลือกตั้ง เรื่องการมีฐานพลังของกลุ่มแกนหรือหัวคะแนน เนื่องจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมการเมืองของคนไทยโดยทั่วไป ที่มีลักษณะเฉื่อยชาและเฉยเมยประเภทต่าง ๆ ดังกล่าว ประกอบกับพื้นฐานของระบบพรรคการเมืองไทยยังไม่ได้เป็นพรรคมวลชนที่สามารถหยั่งรากลงสู่ประชาชนหรืออุดมการณ์ของระบบประชาธิปไตยเท่าที่ควร กล่าวคือประชาชนส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยระบบการชักจูงลากพาให้ไปลงคะแนนกันอยู่ และผลของการอิงระบบการชักจูงลากพาตัวเอง ทำให้พรรคและนักการเมืองส่วนใหญ่ต้องหันมาใช้แนวความคิดทฤษฎีในเรื่องสามเขตยุทธศาสตร์ของการรณรงค์จึงทำให้สามารถเอาชนะเลือกตั้งได้

เขตยุทธศาสตร์ที่สำคัญอันดับแรกก็คือ กลุ่มมวลชนเฉยเมยซึ่งมีทั้งประเภท “เฉยเมยปัญญา” และ “เฉยเมยไร้เดียงสา” กลุ่มเฉยเมยปัญญานี้ก็คือ กลุ่มบุคคลที่รู้เรื่องการเมืองดีหรือค่อนข้างดีแต่ไม่ค่อยสนใจกับการใช้สิทธิเลือกตั้งเท่าใดนัก ทั้งนี้เพราะการเลือกตั้งมิใช่เป็นความหวังหรือเป็นทางออกของการแก้ปัญหาการดำรงชีพของกลุ่มตนอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งก็คือ ปัญหาความไม่ศรัทธาในตัวผู้สมัครและพรรคการเมือง ประกอบกับอาจจะไม่มีสถานการณ์ขัดแย้งที่รุนแรงในสังคมที่กลายเป็นประเด็นการเมืองขึ้นมา จึงทำให้เกิดความเฉื่อยชาเฉยเมยในการใช้สิทธิขึ้น กลุ่มเฉยเมยปัญญานี้มีทั้งมวลชนชั้นกลางในระบบอันได้แก่ พวกข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีการศึกษาดี และพวกมวลชนชั้นกลางนอกระบบที่เป็นพ่อค้านักธุรกิจที่มีเชื้อสายจีนมาก่อน ซึ่งโดยปกติแล้วกลุ่มชนชั้นกลางเหล่านี้มักจะมีความคิดอ่านทางการเมืองค่อนข้างอิสระ ไม่อาจจะชักจูงลากพาหรือไม่คุ้มค่า ที่จะชักจูงลากพาโดยวิธีการซื้อ ขายเสียง สิ่งเดียวที่จะทำให้คนกลุ่มนี้ออกมาใช้สิทธิใช้เสียงมาก ก็โดยการอิงความขัดแย้งของสถานการณ์และอิงวิธีการใช้สื่อโฆษณาผ่านกว้างทางหนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งวิธีการปราศรัยหาเสียง ดังนั้น ในแง่ของการส่อแววทุจริตเลือกตั้ง กลุ่มเฉยเมยปัญญานี้กลายเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่ส่อแววทุจริตและไม่คุ้มค่าที่จะไปเล่นทุจริตกับคนกลุ่มนี้ เพราะค่าตัวในการซื้อขายจะแพงเกินไปเมื่อเทียบกับกลุ่มเฉยเมยไร้เดียงสาที่มีอยู่มาก เมื่อกลุ่มเฉยเมยไร้เดียงสามีความล่อแหลมต่อการใช้กรรมวิธีทุจริตเลือกตั้งได้ง่ายกว่า ประกอบกับมีจำนวนมากกว่าอย่างมากมาย ดังนั้น การเน้นเขตยุทธศาสตร์ของกลุ่มบุคคลเป้าหมายกลุ่มนี้ จึงกลายเป็นด้านหลักของการกำหนดแผนการรณรงค์ของผู้สมัครส่วนใหญ่และการที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จำเป็นที่จะต้องมีการจัดตั้งแกนนำหรือหัวคะแนนเข้าสัมพันธ์และควบคุมบุคคลนี้ไว้ ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้เกิดความสะดวกคล่องตัวในการใช้กรรมวิธีทุจริตแบบขบวนการลากพา

โดยปกติแล้ว นักการเมืองส่วนใหญ่ที่อยู่ในสายหรือแนวการรณรงค์หาเสียงแบบลากพานี้ จำเป็นต้องมีกลุ่มแกนหรือหัวคะแนนระดับต่าง ๆ จัดตั้งของตน ซึ่งมีทั้งประเภทแกนหลักที่สามารถคุมคน หรือมีอิทธิพลเหนือมวลชนระดับหลายร้อยหรือพันคนขึ้นไปและมีแกนรองและแกนธรรมดาที่มีอิทธิพลเหนือมวลชนในระดับที่ลดหลั่นกันลงมา การเคลื่อนไหวของระบบจัดตั้งกลุ่มแกนนี้โดยปกติมักจะเริ่มที่ผู้สมัครหรือตัวแทนผู้สมัครกับกลุ่มแกนหลักก่อนแล้วจึงค่อย ๆ ขยายผลลงสู่ระดับล่างของกลุ่มแกนรองและแกนธรรมดา ซึ่งในภาษาการเมืองเรียกว่า เป็นการ “กระชับจัดตั้ง” เพื่อเตรียมแผนการลงสู่การเข้าช่วงชิงมวลชนเฉยเมยต่อไป

ดังนั้น หากจะจับแวททุจริตกับผู้สมัครที่ถนัดในแนวการหาเสียงแบบนี้ก็จำเป็นต้องสนใจการเคลื่อนไหวของผู้สมัครหรือตัวแทนผู้สมัคร นับตั้งแต่จุดการเริ่มกระชับจัดตั้งจนถึงจุดเตรียมการและดำเนินการในกรรมวิธีของขบวนการลากพา ซึ่งการเริ่มกระชับจัดตั้งนั้นมักจะทำในรูปแบบของการพบปะสังสรรค์ในประเด็นการกินเลี้ยง และมักจะเป็นการกินที่ค่อนข้างหรูหรือค่อนข้างแพง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสถานภาพของกลุ่มบุคคลระดับแกนนั่นเอง

เรื่องการช่วงชิงการสนับสนุนจากมวลชนเฉยเมย วิธีการลงสู่สนามเพื่อเข้าช่วงชิงมวลชนเฉยเมยนั้น โดยปกติแล้วกลุ่มแกนหรือหัวคะแนนทั้งหลายมักจะเข้าหามวลชนจัดตั้งของฝ่ายตนหรือฝ่ายเราก่อน ทั้งนี้เพื่อกระชับมวลชนจัดตั้งของตนเองให้เข้มแข็งเพื่อให้เป็นแรงไปช่วยขยายมวลชนอื่นต่อไปและเพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายเขาหรือคู่แข่งมาแย่งเอาไปด้วย เมื่อมวลชนของตนเองเข้มแข็งแล้วการลุกลงในก้าวต่อไปก็คือการลุกลงเข้าเขตพื้นที่เป็นกลางก่อน ทั้งนี้เพื่อแย่งชิงเขตเป็นกลางหรือเขตที่มีคะแนนของฝ่ายเราและของฝ่ายคู่แข่งสูสีกันมาให้เป็นคะแนนของฝ่ายเราให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ การต่อสู้แย่งชิงมวลชนในหมู่บ้านหรือมวลชนด้วยกันเองนี้ แม้จะมีกรรมวิธีการต่อสู้แบบทุจริตหลายรูปแบบนับตั้งแต่การเล่นพนันเล่นหวย จนถึงเรื่องการซื้อขายบัตรประชาชน เป็นต้น แต่ก็จับแวททุจริตและเผื่อระวังแวงละเมิดรวมทั้งการแจ้งเดือนภาพละเมิดจนถึงขั้นการฟ้องร้องกันได้นั้นนับว่าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากมาก ทั้งนี้เพราะเป็นการกระทำของหมู่บ้านกันเองอย่างหนึ่ง และมักเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ชอบเล่นชอบพนันการเลือกตั้งโดยวิธีแปลก ๆ เสมอ

เรื่องการช่วงชิงกลุ่มแกนนำหรือหัวคะแนนของนักการเมืองหรือพรรคคู่แข่ง การเข้าช่วงชิงกลุ่มแกนหรือหัวคะแนนของกลุ่มแกนนั้น ถือเป็นเขตยุทธศาสตร์ที่สามและเขตสุดท้ายของการแตกหักในการแข่งขัน หลังจากได้มีการดำเนินการในเขตจัดตั้งฝ่ายเราและเขตมวลชนเฉยเมยเรียบร้อยแล้วระดับหนึ่งแต่ก็ยังเข้าไม่ถึงเป้าโอกาสที่ชนะเลือกตั้งได้ ดังนั้น การลงมือในเขตจัดตั้งของฝ่ายคู่แข่งจึงกลายเป็นเรื่องสำคัญและมักจะกระทำได้ดีโดยวิธีการซื้อตัวหัวคะแนนของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นหลัก ผลของการซื้อ ขายตัวหัวคะแนนนี้ ในทางลับจะไม่มีทางทราบกันได้ แต่ในทางเปิดเผยสามารถทราบได้จากอัตราการตายหรือการเจ็บตัวของหัวคะแนนต่าง ๆ ในพื้นที่เพราะโดยปกติแล้วแม้การแข่งขันจะ

เข้มข้นดุเดือดซักเพียงใดก็ตามหากได้เล่นกันตามกติกา คือ หัวคะแนนใครหัวคะแนนมัน และไม่มีหักหลังทรยศกัน ก็จะไม่มีการใช้ความรุนแรงถึงขั้นจับตัวหรือฆ่ากันอย่างเด็ดขาด ดังนั้น หากมีการจับหรือการตายของหัวคะแนนในพื้นที่ใดก็ตาม ให้ตั้งข้อสังเกตของแนวการทุจริตแบบลากพาวว่าต้องมีขึ้นในพื้นที่เหล่านี้อย่างค่อนข้างแน่นอน

ยุทธศาสตร์การณรงค์แนวด้านกว้างและด้านลึก โดยทั่วไปแล้ว การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมีอยู่ 2 แนวทางหลักคือ ด้านกว้างและด้านลึก โดยด้านกว้างหมายถึง การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ประเภทต่าง ๆ อันได้แก่ ป้ายโฆษณา โปสเตอร์ แผ่นปลิว และการ์ด ตลอดจนการปราศรัยหาเสียงทั้งกรณีปราศรัยย่อย ที่ไม่มีลักษณะการมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งโดยเฉพาะก็ถือว่าเป็นแนวด้านกว้างทั้งหมด

ส่วนการรณรงค์หาเสียงด้านลึก หมายถึง การเจาะกลุ่มเป้าหมายที่เข้าถึงระดับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลโดยตรง ยังมีการแบ่งออกเป็นแนวย่อยของการใช้ระบบตัวแทนหรือหัวคะแนนกับแนวมวลชนหรือการเข้าหามวลชนโดยตรง ในลักษณะประเภทของการเดินหาเสียงหรือการเคาะประตูบ้านตามที่รู้จักกันโดยทั่วไป

โดยปกติแล้ว ผู้สมัครแต่ละคนมักจะมีแนวการรณรงค์หาเสียงที่มีจุดเน้นต่างกันกล่าวคือ บางคนอาจจะถนัดและเน้นด้านกว้างมากกว่าด้านลึก และบางคนอาจจะถนัดด้านลึกมากกว่าด้านกว้าง หรือบางคนอาจจะถนัดทั้งสองแนวและเน้นทั้งสองแนวควบคู่กันเลยก็มีการถนัดและเน้นการรณรงค์หาเสียงต่างกันนี้หากทราบข้อเท็จจริงในตัวผู้สมัครแต่ละคนก็จะทำให้ทราบถึงจุดแหว่ทุจริตของบุคคลนั้น ๆ โดยง่าย ทั้งนี้เพราะผู้ที่เน้นด้านกว้างก็จะมีโอกาสทุจริตและละเมิดด้านกว้าง เช่น เสียค่าใช้จ่ายในการทำสื่อโฆษณาต่าง ๆ อย่างมากมายจนเป็นเหตุให้ผิดกฎหมาย ส่วนผู้ที่เน้นด้านลึกในแนวการใช้ระบบตัวแทนหรือหัวคะแนน ก็มักจะมีแหว่ทุจริตละเมิดในด้านการซื้อ ขายเสียงและหรือการลงคะแนนเสียง ส่วนผู้ที่ถนัดเคาะประตูบ้านหรือการออกเดินเยี่ยมเยียนประชาชนก็มักจะเป็นผู้ที่เหนียวมาก และมักจะไม่ทุจริตเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น การจับแหว่ทุจริตที่มีประสิทธิผลมากอย่างหนึ่งก็คือการจับแนวการรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครแต่ละคนนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบาย คือ

1. จากผลการศึกษา พบว่าประชาชนในเขตตำบลตะกาดแก้ว ยังมีการรับรู้และรู้จักรูปแบบและกระบวนการทุจริตเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการซื้อ ขายเสียง ยังน้อยอยู่ เพื่อให้

ประชาชนมีการรับรู้มากขึ้นควรจะมีการเสนอข้อมูล หรือวิธีการในการทุจริตเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการซื้อ ขายเสียง เช่น การเสนอเงื่อนไขที่จะพัฒนาหมู่บ้าน การเล่นพนันผู้สมัคร การใช้บัตรผี การซื้อตัวผู้สมัคร การซื้อหัวคะแนนของกลุ่ม ให้ประชาชนในตำบลตระกาดเง้า ได้รับรู้มากขึ้น จากผลการศึกษาจะพบว่า เราควรเสนอข้อมูลหรือวิธีการผ่านญาติสนิท หัวคะแนน สื่อสิ่งพิมพ์ หรือแผ่นพับ จะได้ผลดีและเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด ประชาชนก็จะได้รับรู้และรู้จัก รูปแบบและกระบวนการทุจริตเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการซื้อ ขายเสียง ได้มากขึ้นและแพร่หลายขึ้น ก็จะเกิดผลดีทำให้ประชาชนได้มีความรู้ และรู้ทันกระบวนการในการทุจริตต่าง ๆ ของผู้สมัคร พี่น้องประชาชนจะได้ช่วยกันต่อต้านกลโกงและการทุจริตรูปแบบต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

2. จากผลการศึกษา พบว่าประชาชนในเขตตำบลตระกาดเง้า ยังมีการรับรู้และรู้จักรูปแบบ และกระบวนการทุจริตเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการลงคะแนนเสียงยังน้อยอยู่เช่นกัน เพื่อให้ประชาชนมีการรับรู้มากขึ้นควรจะต้องมีการหาข้อมูล หรือวิธีการการทุจริตเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการลงคะแนนเสียง เช่น การทำรายชื่อซ้ำซ้อน การทำชื่อตกจากทะเบียนบ้าน การสอไล่คะแนน ก่อนการเปิดหีบ การฉีคะแนนก่อนการปิดหีบ การทำบัตรเสีย เป็นต้น ให้มากขึ้น โดยอาจจะต้อง มีการหาข้อมูลเชิงลึก จากผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำงาน เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียน กรรมการการเลือกตั้ง ผู้นำคะแนนบัตรเลือกตั้ง ว่ามีวิธีการทำงานหรือขั้นตอนการทำงานอย่างไร แล้วจะต้องเก็บรวบรวม วิธีการเหล่านี้มาเสนอให้พี่น้องประชาชนได้รับรู้ โดยจะต้องมีการเสนอข้อมูลหรือวิธีการเหล่านี้ ผ่านระบบเครือข่าย ระบบหัวคะแนน หรือแผ่นพับ จึงจะได้ผลและเข้าถึงพี่น้องประชาชนได้รวดเร็ว และได้ผลดีที่สุด

3. จากผลการศึกษา พบว่าการที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตตำบลตระกาดเง้า มีการรับรู้ และรู้จักรูปแบบและกระบวนการทุจริตเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการฉ้อโกงหาเสียงปานกลาง ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักถึงผลกระทบในการทุจริตเลือกตั้งว่ามีผลอย่างไรต่อ ประชาชนและชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีการรับรู้มากขึ้น วิธีการที่ดี คือ ต้องอาศัยเครือข่ายเป็นตัวช่วย บอกแนะนำถึงผลกระทบในการทุจริตเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการฉ้อโกงหาเสียง เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนเพื่อหวังคะแนนเสียงของผู้ปกครอง การทำบุญกับวัดเพื่อหวังคะแนนเสียงจากชาวบ้าน การจัดการแข่งขันกีฬา การจัดเลี้ยง การแจกเงินซื้อเสียง การแจกสิ่งของ เป็นต้น คือสิ่งที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ไม่ดี เมื่อนักการเมืองทุจริตในการหาเสียงตั้งแต่แรก เมื่อได้เข้าไปทำงาน แล้วก็จะมีการถอนทุนคืน มีการโกงกินงบประมาณ ดังนั้นจึงต้องมีการณรงค์ให้ชาวบ้านได้รับรู้ถึง ผลเสียจากการทุจริตการเลือกตั้ง ทางที่ดีและให้ผลดีคือ การรณรงค์ผ่านระบบเครือข่าย ช่วยแนะนำ และบอกต่อ ๆ กันไปถึงผลกระทบในการทุจริตการเลือกตั้ง เพราะระบบเครือข่ายในตำบลตระกาดเง้า ยังเข้มแข็ง ยังมีการผูกพันกันมาก มีงานอะไรก็จะช่วยเหลือกันเกื้อกูลกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการทุจริตซื้อเสียงเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ในการรับรู้ของประชาชน : กรณีศึกษาประชาชนในเขตตำบลตะกาดเง้า อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินการวิจัยหลังจากนี้คือ

1. ควรมีการดำเนินการวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการทุจริตซื้อเสียงเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ในการรับรู้ของประชาชนในระดับจังหวัด
2. ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพเพื่อเป็นข้อมูลในเชิงลึก ให้เห็นกระบวนการทุจริตในการเลือกตั้ง
3. ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบและกระบวนการทุจริตเลือกตั้งระหว่างท้องที่กับท้องถื่นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร